

**МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Протокол засідання кафедри
«31» серпня 2021 року №1

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОКПП 1.2.4 «Лідерство в освіті»
(шифр і назва навчальної дисципліни)

Освітньо-професійна програма /освітньо-наукова _____ Початкова освіта _____
(назва)
спеціальність _____ 013 Початкова освіта _____
(код та найменування спеціальності)
спеціалізація _____ Англійська / новогрецька мова у початковій школі _____
(назва спеціалізації)
факультет _____ психолого-педагогічний _____
(назва факультету)

2021-2022 рік

Робоча програма

«Лідерство в освіті»

назва навчальної дисципліни

для здобувачів вищої освіти ОП («Початкова освіта»)
спеціальність 013 Початкова освіта.

Розробники:

Шумілова І.Ф. – доктор пед. наук, доцент, професор кафедри педагогіки та освіти

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

_____, 2021 рік

_____, 2022 рік

1. Опис освітнього компоненту

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма здобуття вищої освіти	заочна форма здобуття вищої освіти
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01Освіта	Обов'язкова (дисципліна професійної підготовки)	
Семестрових модулів – 2	ОП Початкова освіта Спеціальність 013 Початкова освіта	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – розробка програми-проєкту самовиховання		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		1-й	
Тижневих годин для денної форми здобуття вищої освіти: аудиторних – 2 самостійної роботи здобувача – 4	Рівень вищої освіти: бакалавр	1-й семестр	
		Лекції	
		20 год.	10 год.
		Практичні	
		10 год.	8 год.
		Самостійна робота	
		59 год.	68 год.
Індивідуальні завдання:			
1 год.	2 год.		
Вид контролю:		(1 семестр): залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 30/60 (33%/67%)

для заочної форми навчання – 20/70 (22%/78%)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Лідерство в освіті»:

теоретична і практична підготовка майбутніх учителів початкових класів щодо розвитку лідерства як цілеспрямованого процесу формування особистісних та професійних якостей; розвитку інтересу до освітньо-культурних проблем у сфері освіти, формування умінь аналізувати, інтерпретувати освітньо-культурні явища, причинно-наслідкові зв'язки між ними на основі узагальнення і систематизації знань з психології, педагогіки, історії, культурології, філософії; розвитку ціннісної мотивації діяти на основі етичних міркувань (мотивів); формування готовності до педагогічно доцільної партнерської міжособистісної взаємодії; розвитку уміння здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Лідерство в освіті» є:

- організація конструктивної та партнерської взаємодії з учасниками освітнього процесу в закладі вищої освіти, використання практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування;

- планування та організація комунікаційної взаємодії, партнерства і співробітництва;

- формування і розвиток лідерських якостей;

- сприяти засвоєнню знань, умінь і навичок організації і планування діяльності;

- розвиток комунікативних умінь (проникнення у стан іншої людини, «зчитування» невербальної інформації, яка передається співбесідником, виявлення доброзичливості, емпатії і тактовності);

- розвиток регулятивних умінь (контроль власної поведінки, управління негативними емоціями, підтримка позитивних емоційних виявів. Прояви самовладання, терпіння, витримки);

- розвиток рефлексивних умінь (аналіз, самоаналіз, оцінка, самооцінка, рефлексія, саморефлексія та корекція результатів власних дій і вчинків для вдосконалення діяльності);

- розвиток критичного мислення;

- розвиток організаторських умінь (чітке визначення цілей професійно-педагогічної діяльності, оптимальний розподіл часу, власних сил і ресурсів, знаходження релевантних шляхів з іншим людьми для досягнення поставлених цілей, самостійне здійснення дій у змінених або нових умовах соціокультурної взаємодії);

- розвиток професійної мобільності, моральної відповідальності, громадянськості.

Компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов	
Загальні компетентності	<ul style="list-style-type: none"> - Здатність до збору, обробки, збереження, продукування, передачі й аналізу професійно важливої інформації з різних джерел. - Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію; працювати в команді з дотриманням етичних норм та цінностей мультикультурного суспільства; спілкуватися рідною та іноземною мовами усно та письмово. - Здатність розвивати вміння вчитися упродовж життя з високим ступенем автономії, розробляти власну траєкторію саморозвитку упродовж життя. - Здатність взаємодіяти з громадськістю, батьками учнів, ЗМІ, демонструючи професійно-педагогічні якості, виявляючи навички публічного мовлення і аргументації. 	<p>КЗ-2</p> <p>КЗ-3</p> <p>КЗ-4</p> <p>КЗ-5</p>
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	<p>Предметні компетентності:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>Інформаційно-цифрова компетентність.</i> Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства, впевнене та критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією в професійній діяльності, в публічному просторі, приватному спілкуванні; інформаційна й медіа-грамотність, алгоритмічне мислення, навички безпеки в Інтернеті, розуміння етики роботи з інформацією. – <i>Соціально-громадянська компетентність.</i> Здатність розуміння сутності громадянського суспільства; володіння знаннями про права і свободи людини; усвідомлення глобальних (зокрема й екологічних) проблем людства і можливостей власної участі у їх розв'язанні; усвідомлення громадянського обов'язку та почуття власної гідності; вміння визначати проблемні питання у соціокультурній, професійній сферах життєдіяльності людини та віднаходити шляхи їх розв'язання; навички ефективною та конструктивною участі в цивілізаційному суспільному розвитку; здатність до ефективною командної роботи; вміння попереджувати та розв'язувати конфлікти, досягаючи компромісів. – <i>Загальнокультурна компетентність.</i> Здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва; усвідомлення власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших . – <i>Підприємницька компетентність.</i> Здатність до вміння 	<p>КП-6</p> <p>КП-7</p> <p>КП-8</p>

	<p>генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя задля підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства та держави.</p> <p>Психологічні компетентності:</p> <p>– <i>Соціально-психологічна.</i> Здатність до застосування знань про особливості комунікативної діяльності учнів класу, взаємостосунки вчителя та учнів, закономірності педагогічного спілкування, соціальної ситуації, ситуацій міжособистісної взаємодії; вміння застосовувати ці знання у моделюванні освітнього процесу в початковій школі.</p> <p>– <i>Аутопсихологічна.</i> Здатність до адекватного усвідомлення особистісно-професійних якостей, самопізнання, самооцінки як підґрунтя формування критичного, гуманістично-зорієнтованого мислення, емоційної усталеності, екстраверсії, розвитку проникливості; сформованість психологічного мислення; здатність до самоусвідомлення, саморозвитку, вдосконалення педагогічної діяльності з високим рівнем автономності.</p> <p>– <i>Психолого-фасилітативна компетентність.</i> Здатність до усвідомлення ціннісної значущості фізичного, психічного і морального здоров'я дитини, здатність сприяти творчому становленню молодших школярів та їхній індивідуалізації.</p> <p>Педагогічні компетентності:</p> <p>– <i>Організаційна.</i> Здатність до створення безпечних, психологічно комфортних та толерантних умов освітнього процесу; здатність до створення здоров'язбережувального освітнього середовища, зорієнтованого на особистісний, творчий і духовний розвиток учнів; здатність до змістового наповнення освітнього середовища відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти; здатність до збереження, дотримання та розвиток встановлених в організації (установі) правил, цінностей та традицій; здатність до урахування при створенні освітнього середовища індивідуальних потреб учнів.</p> <p>– <i>Рефлексія та професійний саморозвиток.</i> Здатність до усвідомлення своєї ролі як педагога початкової освіти, системи цінностей, мети та завдань професійної діяльності вчителя; здатність до аналізу власної професійної діяльності щодо реалізації поставлених цілей та завдань; здатність до визначення сильних і слабких сторін власної педагогічної діяльності; здатність до самооцінювання результатів педагогічних впливів із забезпечення якості діяльності з навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; здатність до усвідомлення потреби в саморозвитку з метою набуття додаткових професійних компетентностей; здатність до планування заходів щодо досягнення власних цілей щодо професійного розвитку; готовність брати участь в роботі творчих груп, методичних об'єднань учителів початкових класів; здатність до відстеження власного фізичного, психічного</p>	<p>КП-9</p> <p>КП-11</p> <p>КП-12</p> <p>КП-13</p> <p>КП-16</p> <p>КП-20</p>
--	---	--

1	2	3	4	-	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль І												
Змістовий модуль 1.												
<i>Основи лідерства. Наукові концепції лідерства.</i>												
Тема 1. Феномен лідерства. Суть лідерства.	10	2	2	-		6	9	2	-			7
Тема 2. Характеристика наукових концепцій лідерства.	10	2	2	-		6	9	2				7
Тема 3. Формування стилю вчителя-лідера початкової школи.	8	2	-	-		6	9	-	2			7
Разом за змістовим модулем 1	28	6	4	-		18	27	4	2			21
Змістовий модуль 2.												
<i>Лідерство в освіті.</i>												
Тема 4. Лідерство в педагогічній діяльності вчителя НУШ.	10	2	2	-		6	11	2	2			7
Тема 5. Характерні особливості емоційного лідерства.	8	2	-	-		6	7	-	-			7
Тема 6. Характерні особливості харизматичного лідерства.	8	2	-	-		6	7	-	-			7
Разом за змістовим модулем 2	26	6	2	-	-	18	25	2	2			21
Змістовий модуль 3.												
<i>Корпоративна культура і цінності закладу освіти.</i>												
Тема 7. Педагогічна діяльність вчителя НУШ з командою.	10	2	2	-		6	11	2	2			7
Тема 8. Цінності закладу освіти.	8	2	-	-		6	9	-	2			7

Тема 9. Ефективне лідерство.	8	2	-	-		6	7	-	-			7
Тема 10. Вчитель-лідер початкової школи.	9	2	2			5	9	2	-			7
Разом за змістовим модулем 3	35	8	4	-		23	36	4	4			28
Разом за змістовими модулями:	89	20	10			23	88	10	8			70
ІНДЗ	1	-	-	-	1	-	2	-	-	-	2	-
Всього:	90	20	10	-	1	59	90	10	8	-	2	70

5. Перелік тем і зміст практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми та стислий зміст роботи	Мета роботи	Кількість годин		Результат навчання (РН) за ОП
			лекції	сем.	
1-й семестр					
1.	Тема 1. Феномен і сутність лідерства. Суть понять «лідер», «лідерство». Роль, місце і значення категорії «лідерства» в системі підготовки вчителя початкової школи. Характеристика об'єкту предмету навчальної дисципліни «Лідерство освіти».	1. Організувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з учасниками освітнього процесу, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти. Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі. Організувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.	2	2	ПР-01 ПР-03 ПР-08
2.	Тема 2. Особливості і	Організувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з	2	2	ПР-01 ПР-03

	<p>характеристика наукових концепцій лідерства. Основні підходи до класифікації лідерства та їх характеристики. Класифікація лідерства американського ученого Р.Стогділла. Типи лідерів. Порівняльна характеристика парадигм лідерства. Узгодженість і співвідношення понять «лідерство», «влада», «вплив». Основні підходи до пояснення феномену влади. Принципи влади лідера.</p>	<p>учасниками освітнього процесу, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти. Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі. Організувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.</p>			ПР-08
3.	<p>Тема 3. Формування стилю вчителя-лідера початкової школи. Компетентнісний підхід лідерства в освіті. Лідерська компетентність. Стилі лідерства в освіті як об'єкт науково-педагогічного дослідження. Автоританий, демократичний і ліберальний стилі лідерства.</p>	<p>Організувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з учасниками освітнього процесу, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти. Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі. Організувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.</p>	2	-	ПР-01 ПР-02 ПР-08
4.	<p>Тема 4. Лідерство в педагогічній</p>	<p>Організувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з учасниками освітнього процесу,</p>	2	2	ПР-01 ПР-02 ПР-08

	<p>діяльності вчителя НУШ. Поняття «розподілене лідерство». Функції лідерства в педагогічній діяльності вчителя НУШ. Характеристика функцій лідерства.</p>	<p>поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти. Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі. Організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.</p>			
5.	<p>Тема 5. Характерні особливості емоційного лідерства. Емоційний лідер та його особливості. Типи лідерів та їх характеристика. Цінності лідера в освіті.</p>	<p>Організовувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з учасниками освітнього процесу, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти. Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі. Організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.</p>	2	-	<p>ПР-01 ПР-02 ПР-08</p>
6.	<p>Тема 6. Характерні особливості харизматичного лідерства. Суть поняття «харизма», «харизматичне лідерство», «харизматичний лідер».</p>	<p>Організовувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з учасниками освітнього процесу, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти. Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі. Організовувати конструктивну та</p>	2	-	<p>ПР-01 ПР-02 ПР-08</p>

		партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.			
7.	Тема 7. Педагогічна діяльність вчителя НУШ з командою. Мета і завдання педагогічної діяльності вчителя НУШ. Завдання лідера команди. Роль вчителя-лідера в команді однодумців.	7. Організувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з учасниками освітнього процесу, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти. Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі. Організувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.	2	-	ПР-01 ПР-02 ПР-08
8.	Тема 8. Корпоративна культура в закладі освіти. Суть поняття «корпоративна культура». Ознаки корпоративної культури в закладі освіти. Піраміда Франкліна та особливості її використання у професійній діяльності вчителя.	8. Організувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з учасниками освітнього процесу, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти. Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі. Організувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.	2	2	ПР-01 ПР-02 ПР-08
9.	Тема 9. Ефективне лідерство. Біографії ефективних лідерів. Матриця Ейзенхауера та	9. Організувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з учасниками освітнього процесу, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.	2	-	ПР-01 ПР-02 ПР-08

	особливості її використання у життєтворчості сучасного вчителя.	Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі. Організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.			
10.	Тема 10. Вчитель-лідер початкової школи. Стратегія і тактика особистісної взаємодії учителя та учня. Особистісні і професійні якості вчителя-лідера початкової школи. Порівняльна характеристика лідера і менеджера в освіті.	Організовувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з учасниками освітнього процесу, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти. Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі. Організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.	2	2	ПР-01 ПР-02 ПР-08
	Усього:		20	10	

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Феномен лідерства. Суть лідерства.	10
2.	Характеристика наукових концепцій лідерства.	10
3.	Формування стилю вчителя-лідера початкової школи.	10
4.	Лідерство в педагогічній діяльності вчителя НУШ.	10
5.	Характерні особливості емоційного лідерства.	10
6.	Характерні особливості харизматичного лідерства.	6
7.	Специфіка педагогічної діяльності вчителя НУШ з командою.	6
8.	Корпоративна культура в закладі освіти.	6
9.	Ефективне лідерство.	6
10.	Вчитель-лідер початкової школи.	5
	Разом:	59

7. Індивідуальні завдання

Підготовка творчої роботи з порівняння менеджменту і лідерства. Створення ІНДЗ має своєю метою самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань і розвиток навичок самостійної роботи, критичного мислення, формування творчого підходу до вирішення дослідницьких проблем.

Тема ІНДЗ обирається здобувачами вищої освіти за погодженням з викладачем на початку семестру.

Звіт про виконання ІНДЗ подається викладачеві у вигляді творчої роботи.

Термін подання звіту – не пізніше ніж за 2 тижні до складання заліку. Оцінка за ІНДЗ виставляється на останньому занятті з керівництва індивідуальною та самостійною роботою на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ.

У випадку необхідності уточнення певних результатів роботи або більш об'єктивної оцінки виконаного завдання викладач може провести співбесіду за змістом ІНДЗ.

Структура творчого завдання

1 семестр Дослідницьке завдання за темами *«Відмінність лідерства від управління»*, *«Формування авторитарного стилю викладача-лідера»*, *«Формування демократичного стилю викладача-лідера»*, *«Організаційно-педагогічна діяльність провідника в освіті»*. Здобувач обирає за власним бажанням, демонструє дослідницькі та практичні вміння.

Орієнтовна структура ІНДЗ (в електронному варіанті).

1. Титульний слайд (відповідно вимог оформлення титульної сторінки реферату: назва навчального закладу, тема ІНДЗ, навчальна дисципліна, ПІБ автора, група, керівник проекту, місто, рік).
2. Список використаних ресурсів.

8. Методи навчання

Словесні (пояснення, розповідь, лекція, семінари, бесіда; наочні (презентації); практичні: (аналіз фрагментів лекцій викладачів); методи стимулювання навчальної діяльності (метод навчальної дискусії, метод опори на життєвий досвід здобувачів, створення ситуацій пізнавальної новизни); методи активного навчання (вирішення ситуаційних задач (кейсів), ділові ігри; робота в малих групах); методи контролю і самоконтролю (метод усного контролю, метод письмового контролю).

Практичне заняття – форма навчального заняття, в процесі проведення якого викладач організовує розгляд здобувачами окремих теоретичних положень освітнього компоненту; сприяє поглибленню, закріпленню, переведенню у тривалу пам'ять теоретичних знань; формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання здобувачами відповідно сформульованих завдань.

Структура практичного заняття складається з таких етапів: постановка викладачем загальної проблеми та її обговорення за участю здобувачів (10-15 хв); проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок здобувачів (30-35 хв.); розв'язання завдань з їх обговорення (20-25); розв'язання контрольних запитань, їх перевірка і оцінювання (10-15 хв.); підведення підсумків заняття, обговорення завдань до наступного заняття (до 10 хв.).

Логіка роботи за змістовими модулями передбачає підготовку до практичного заняття, в межах якого здобувачі виконують самостійну роботу: пошук необхідної інформації, опрацювання навчального та навчально-методичного матеріалу, виконання завдань науково-дослідного характеру.

У ході практичного заняття здобувачі ознайомлюються з новітніми досягненнями концепції розвитку освіти і педагогіки; здійснюють пошук необхідної

інформації з освітніх, педагогічних наук у друкованих, електронних та інших джерелах; аналізують, систематизують, узагальнюють наукову інформацію, оцінюючи її достовірність та релевантність.

У процесі практичного заняття викладач чітко визначає завдання; ознайомлює здобувачів з методами самостійної роботи; допомога здобувачам в усвідомленні дій.

Проведення практичного заняття ґрунтується на попередньо підготовленому викладачем методичному матеріалі.

Самостійна робота здобувачів під час підготовки до практичного заняття передбачає такий алгоритм виконання комплексного завдання:

план виконання роботи складається:

- з короткого узагальнення і чіткого формулювання найголовніших науково-теоретичних положень, які слугують вихідним моментом у роботі здобувача над обраним завданням;

- методик (детальна характеристика методів і прийомів роботи здобувача над обраним ним завданням, чіткі відповіді на теоретичні запитання, які виникли у здобувачів під час роботи над запитанням);

- оброблення даних (спеціально підготовлені завдання, які виконують здобувачі з метою надання інтерпретації результатів) (якщо виникають труднощі, викладач відводить час на консультацію);

- відповіді на контрольні запитання;

- список рекомендованої літератури.

Під час проведення практичного заняття важливе значення має використання активних методів навчання:

- не імітаційні (дискусії);

- імітаційні неігрові (аналіз конкретних педагогічних ситуацій, аналіз відеоматеріалів та їх обговорення);

- імітаційні ділові, рольові ігри, ігрове проектування.

Продуктивні проведення практичного заняття залежать від володіння викладачем увагою здобувачів, упровадженні елементів змагальності між ними, здійсненні диференційованого підходу при підборі груп (команд) для спільної діяльності, пряме керівництво (планування, спеціальне конструювання завдань, контроль) і опосередковане (вплив на мотиви, настанови, цілі здобувача).

9. Методи контролю

Рейтингова система оцінювання передбачає використання поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять, має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача освіти до виконання конкретної роботи та регулюється «Положенням про систему внутрішнього забезпечення якості в Маріупольському державному університеті (нова редакція)» (http://mdu.in.ua/Ucheb/normativnye/polozhennja_pro_pro_sistemu_vnutrishnogo_zabezpech.pdf). Поточна рейтингова оцінка складається з балів, які здобувач отримує за такі види освітньої діяльності із засвоєння змістового модуля: систематичність та активність роботи на семінарських заняттях; виконання завдань для самостійного опрацювання.

Робота здобувачів вищої освіти на практичних заняттях оцінюється за 14-бальною шкалою ще по два бали здобувач може отримати за самостійну роботу. Загалом за тему 16 балів. Остання тема № 6 оцінюється в 20 балів.

Всі отримані бали згідно з Методикою переведення показників успішності знань здобувачів вищої освіти перекладається в систему оцінювання за шкалою ECTS.

10. Засоби діагностики результатів навчання

Поточний контроль здійснюється у процесі вивчення навчальної дисципліни (змістових модулів) з метою виявлення ступеня розуміння здобувачем засвоєного навчального матеріалу та вміння застосовувати його у практичній роботі. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачем у процесі навчання, забезпечення управління навчальною мотивацією здобувачів, коригування методів навчання. Поточний контроль здійснюється під час проведення навчальних занять (лекцій, практичних), а також за результатами виконання здобувачем вищої освіти завдань для самостійної роботи.

Фронтальне опитування, тестові завдання, презентація виконаних ІНДЗ.

При поточному контролі оцінці підлягають:

- рівень знань, продемонстрований здобувачами І рівня вищої освіти у відповідях;
- підготовка конспектів уроків,
- результати виконання і захисту форм самостійної роботи.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ЗАЛІК

1. Суть понять «лідер», «лідерство», «управління», «влада», «вплив».
2. Лідерство та його класифікації.
3. Основні принципи лідерства.
4. Особливості лідерства.
5. Особливості влади в теорії лідерства.
6. Особливості впливу в теорії лідерства.
7. Класифікація лідерства за Р.Стогділлом.
8. Лідерство як центр групових процесів.
9. Лідерство як вияв особистісних рис.
10. Лідерство як мистецтво досягнення згоди.
11. Лідерство як дія і поведінка.
12. Лідерство як інструмент досягнення мети чи результату.
13. Лідерство як взаємодія.
14. Лідерство як уміння переконувати.
15. Лідерство як здійснення впливу.
16. Лідерство як відносини влади.
17. Лідерство як диференціація ролей.
18. Лідерство як ініціація чи запровадження структури.
19. Соціометричний тип лідера соціального психолога Дж.Морено.
20. Процесуальний підхід до типології лідерства соціальний психолог Ю.Хешфіл.
21. Типи лідерів американського соціолога Ф.Сензніка.
22. Підходи до пояснення феномену влади.
23. Сутнісні характеристики феномену лідерства.
24. Лідерство і послідовники.
25. Лідерство – сфера взаємодії.
26. Лідерство засноване на авторитеті.
27. Складові лідерства – події (акти).
28. Неформальний вплив лідера.
29. Лідерство – когнітивний конструктор.
30. Класифікація основ влади і лідерства за Дж.Френчем і Б.Равеном.
31. Лідерство і менеджмент.
32. Менеджери і лідери. Порівняльна характеристика.
33. Відмінності між лідером та менеджером за У.Беннісом.
34. Відмінність лідерства від управління.

35. Порівняння менеджменту і лідерства.
36. Функції лідерства і управління.
37. Характеристика функції планування.
38. Характеристика функції організація.
39. Характеристика функції контролю.
40. Характеристика функції мотивації.
41. Характеристика функції координації.
42. Три групи специфічних функцій менеджера за Х. Мінцбергом (міжособистісні та інформаційні ролі).
43. Типи лідерів.
44. Лідер як адміністратор.
45. Лідер як планувальник.
46. Лідер як політик.
47. Лідер як представник групи в зовнішньому середовищі.
48. Лідер як регулятор відносин в середині групи.
49. Лідер як джерело заохочень і покарань.
50. Лідер як третейський суддя і миротворець.
51. Лідер як приклад.
52. Лідер як символ групи.
53. Лідер, як фактор, який відмінняє індивідуальну відповідальність.
54. Лідер як провідник світогляду.
55. Лідер як “батько”.
56. Лідер як “цап - відбувайло”.

11. Критерії оцінювання

Критерії оцінювання поточного контролю знань здобувачів вищої освіти

Бали за окремих вид навчальної діяльності	Критерії оцінювання навчальних досягнень
3 бали	Оцінюється робота здобувача I ступеня в/о, який демонструє творчий характер засвоєння знань (наявність усвідомлених і систематичних знань з основ лідерства, вільна і творча їх інтерпретація, здатність відкривати невідомі сторони об'єктів, відчуття проблем, оригінальність висновків). Вільно, самостійно й аргументовано викладає навчальний матеріал з дисципліни «Лідерство в освіті». Вільно володіє науковою термінологією.
2 бали	Оцінюється робота здобувача I ступеня в/о, який демонструє реконструктивний характер засвоєння знань (володіння основними знаннями, частина з яких вільно інтерпретується, уміння виконувати послідовні навчальні дії, запам'ятовувати й відтворювати необхідну інформацію, володіння знаннями про методи і способи реконструктивної діяльності).
1 бал	Оцінюється робота здобувача I ступеня в/о, який демонструє репродуктивний характер засвоєння знань (засвоєння певної частин елементарних знань з теорії лідерства без творчого їх переосмислення й перенесення у практичну площину, відтворення готових знань).
0 балів	Оцінюється робота здобувача I ступеня в/о, у якого проявляється відсутність інтересу до вивчення дисципліни

	«Лідерство в освіті» (незацікавленість у пізнанні суті лідерства, явне або приховане небажання підвищувати свій професійний рівень). Спостерігається негативна мотивація до розвитку професійної та лідерської компетентностей.
--	---

Самостійна робота здобувача освіти	
Бали за окремий вид навчальної діяльності	Критерії оцінювання навчальних досягнень
0 балів	- відмова від відповіді на запитання за змістом теми; - фрагментарне відтворення незначної частини навчального матеріалу; відтворення менше половини навчального матеріалу; - відсутність правильної відповіді на додаткові запитання або відмова від відповіді на них.
1 бал	- демонстрація знань і розуміння основних положень навчального матеріалу з теми, правильна, але недостатньо обґрунтована відповідь; - відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак містить неточності.
2 бали	- демонстрація глибоких, міцних знань; - аргументоване використання набутих знань у нестандартних ситуаціях; - самостійний аналіз, оцінка, узагальнення навчального матеріалу; повна та логічна відповідь на додаткові запитання за змістом теми.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ТСТS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
65-79	C		
55-64	D	задовільно	
50-54	E		
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

1. Навчальна програма
2. Робоча програма дисципліни.
3. Завдання та методичні вказівки до семінарських занять.
4. Завдання для самостійної роботи.
5. Рекомендована література.
6. Питання для самоперевірки.

7. Питання для підсумкового контролю.
8. Інформаційні ресурси.

13. Рекомендована література

Базова

Рекомендована література

1. Калашнікова С. Розвиток лідерського потенціалу сучасного університету: основи та інструменти: Навчальний посібник / С. Калашнікова. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. – 44 с.
2. Концепція «Нова школа: простір освітніх можливостей». Режим доступу: <http://mon.gov.ua>
Сергеева Л. М., Кондратьєва В. П., Хромей М. Я. Лідерство: навч. посібн. / за наук. ред. Л. М. Сергеевої. – Івано-Франківськ. «Лілея НВ». 2015. – 296 с.
3. Стандарти громадсько-активної школи: лідерство: навчально-методичний посібник / Ткаченко Л.М., Ковальчук В.І. Під заг. ред. Даниленко Л. І., — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. — 56 с.
4. Теорія і практика формування лідера: навчальний посібник / О. Г. Романовський, Т. В. Гура, А. Є. Книш, В. В. Бондаренко – Харків, 2017 р. – 100 с.
5. Уварова А. Від керівника до лідера: практичні поради для директорів шкіл та керівників відділів освіти. ПРО СВІТ. Центр інноваційної освіти 60 с.
6. Шумілова І. Ф. Духовне провідництво. М. О. Корф – життя на олтар освіти. Одержимий з провінції / Провідництво в освіті. Від ідеї до вічності / За заг. ред. І. Богданова. К. : Освіта України, 2020. С. 100-116; С. 319-350.

Допоміжна

1. Теоретичний та науково-методичний часопис «Вища освіта України» 2014, № 4 (додаток 1) 138 с.
2. Теоретичний та науково-методичний часопис «Вища освіта України» 2017, № 2 (додаток 1) 170 с.
3. Шумілова І. Ф. Організаційно-педагогічна діяльність М. О. Корфа у збереженні національної палітри північноприазовської земської школи // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : КПУ, 2018. Вип. 58–59 (111–112). – С. 41–51.
4. Шумілова І. Ф. Учительські з'їзди – форми підвищення професійного рівня земського вчителя // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : КПУ, 2017. Вип. 56–57 (109–110). – С. 38-45.
5. Шумілова І. Ф. Управлінські імперативи соціальної відповідальності менеджерів освіти. VI Дунайські наукові читання. Імператив соціального партнерства в освітньо-науковому просторі: євроінтеграційні та регіональні виклики сьогодення. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (16 жовтня, 2020 року). Ізмаїл : РВВ ІДГУ; «РБІС», 2020. С. 270–277.

Інформаційні ресурси

1. Про освіту Закон України: <http://ww.rada.kiev.ua/cgi-bin/putfile.cgi>
2. <http://posibnyk.com> посібники
3. <http://text.ru/antiplagiat/unauthorized-> антиплагіат
4. Освітній сайт для сучасних педагогів <http://konserg.ucoz.ua/>

8. Загальна інформація про навчальну дисципліну

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Назва навчальної дисципліни	Лідерство в освіті
Освітня програма	Початкова освіта
Рівень вищої освіти	Бакалавр
Кафедра, яка здійснює викладання	Кафедра педагогіки та освіти
Викладач ШБ, посада	Шумілова І.Ф., професор кафедри педагогіки та освіти
Електронна адреса викладача	i.shumilova@mdu.in.ua
Консультації (дата, час, можливості он-лайн консультування)	Кожен вівторок з 16.00 до 17.00
Посилання на сторінку навчальної дисципліни на Навчальному порталі МДУ	http://moodle.mdu.in.ua/course/view.php?id=8512
Компетентності та програмні результати навчання	<p>КЗ-2, КЗ-3, КЗ-4, КЗ-5</p> <ul style="list-style-type: none"> • Здатність до збору, обробки, збереження, продукування, передачі й аналізу професійно важливої інформації з різних джерел. • Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію; працювати в команді з дотриманням етичних норм та цінностей мультикультурного суспільства; спілкуватися рідною та іноземною мовами усно та письмово. • Здатність розвивати вміння вчитися упродовж життя з високим ступенем автономії, розробляти власну траєкторію саморозвитку упродовж життя. • Здатність взаємодіяти з громадськістю, батьками учнів, ЗМІ, демонструючи професійно-педагогічні якості, виявляючи навички публічного мовлення і аргументації. <p>КП-6, КП-7, КП-8, КП-9</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Інформаційно-цифрова компетентність.</i> Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства, впевнене та критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією в професійній діяльності, в публічному просторі, приватному спілкуванні; інформаційна й медіа-грамотність, алгоритмічне мислення, навички безпеки в Інтернеті, розуміння етики роботи з інформацією. • <i>Соціально-громадянська компетентність.</i> Здатність розуміння сутності громадянського суспільства; володіння знаннями про права і свободи людини; усвідомлення глобальних (зокрема й екологічних) проблем людства і можливостей власної участі у їх розв'язанні; усвідомлення громадянського обов'язку та почуття власної гідності; вміння

визначати проблемні питання у соціокультурній, професійній сферах життєдіяльності людини та віднаходити шляхи їх розв'язання; навички ефективної та конструктивної участі в цивілізаційному суспільному розвитку; здатність до ефективної командної роботи; вміння попереджувати та розв'язувати конфлікти, досягаючи компромісів.

- *Загальнокультурна компетентність.* Здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва; усвідомлення власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших .
- *Підприємницька компетентність.* Здатність до вміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя задля підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства та держави.

КП-11, КП-12, КП-13

- *Соціально-психологічна.* Здатність до застосування знань про особливості комунікативної діяльності учнів класу, взаємостосунки вчителя та учнів, закономірності педагогічного спілкування, соціальної ситуації, ситуацій міжособистісної взаємодії; вміння застосовувати ці знання у моделюванні освітнього процесу в початковій школі.
- *Аутопсихологічна.* Здатність до адекватного усвідомлення особистісно-професійних якостей, самопізнання, самооцінки як підґрунтя формування критичного, гуманістично-зорієнтованого мислення, емоційної усталеності, екстраверсії, розвитку проникливості; сформованість психологічного мислення; здатність до самоусвідомлення, саморозвитку, вдосконалення педагогічної діяльності з високим рівнем автономності.
- *Психолого-фасилітативна компетентність.* Здатність до усвідомлення ціннісної значущості фізичного, психічного і морального здоров'я дитини, здатність сприяти творчому становленню молодших школярів та їхній індивідуалізації.

КП-16, КП-20

- *Організаційна.* Здатність до створення безпечних, психологічно комфортних та толерантних умов освітнього процесу; здатність до створення здоров'язбережувального освітнього середовища, зорієнтованого на особистісний, творчий і духовний розвиток учнів; здатність до змістового наповнення освітнього середовища відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти; здатність до збереження, дотримання та розвиток встановлених в організації (установі) правил, цінностей та традицій; здатність до урахування при створенні освітнього середовища індивідуальних потреб учнів.
- *Рефлексія та професійний саморозвиток.* Здатність до усвідомлення своєї ролі як педагога початкової освіти, системи цінностей, мети та завдань професійної діяльності вчителя; здатність до аналізу власної професійної діяльності щодо реалізації поставлених цілей та завдань; здатність до

	<p>визначення сильних і слабких сторін власної педагогічної діяльності; здатність до самооцінювання результатів педагогічних впливів із забезпечення якості діяльності з навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; здатність до усвідомлення потреби в саморозвитку з метою набуття додаткових професійних компетентностей; здатність до планування заходів щодо досягнення власних цілей щодо професійного розвитку; готовність брати участь в роботі творчих груп, методичних об'єднань учителів початкових класів; здатність до відстеження власного фізичного, психічного (інтелектуального та емоційного) духовного (морального) та соціального здоров'я, намагання досягнення їх рівноваги шляхом оптимізації витрат робочого часу і енергії.</p> <p><i>РН-2, РН-9, РН-11, РН-17, РН-18, РН-19</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • документів, які регламентують професійну поведінку вчителя, визначають деонтологічні принципи його педагогічної діяльності; • визначати соціально-психологічні чинники розвитку й формування особистості молодшого школяра; • аналізувати компоненти педагогічної діяльності на різних її етапах, формувати адекватну траєкторію викладацької діяльності. • орієнтуватися на всіх учасників освітнього середовища в організації комунікації, враховувати їх індивідуальні особливості й потреби. • здійснення етично виправданої професійної поведінки в різних ситуаціях педагогічної діяльності (ситуаціях ризику, конфлікту, морального вибору тощо); • забезпечення права учнів та їх батьків у відповідності до нормативно-правової бази в галузі освіти й Статуту навчального закладу.
--	---

Семестр(и) вивчення	Обсяг (години/кредити)	Кількість аудиторних годин денна/ заочна		Кількість, види індивідуальних завдань	Форма контролю
		лекції	Пр.		
1	90/3	20/10	10/8	Індивідуальне навчально-дослідне завдання: розробка програми-проекту самовиховання	залік

**В.о. завідувача кафедри
педагогіки та освіти**

Гарант ОП

Наталя ВОЄВУТКО

Ірина ТИМОФЄЄВА